

Oy Hacklin Hamiko Ltd
Palokankaantie 6
49460 HAMINA

Perustamislupa

Oy Hacklin Hamiko Ltd:n saa alkaa varastoida kemikaaliluettelossa esitettyjä vaarallisia kemikaaleja sillä ehdolla, että se noudattaa tässä päätöksessä kuvattuja toimia onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja toimii muulta osin hakemuksessa esitetyllä tavalla.

Toiminnanharjoittajan tulee pyytää käyttöönottotarkastusta Turvallisuus- ja kemikaalivirastolta (Tukes).

Kohteen sijainti

Oy Hacklin Hamiko Ltd, osoitteessa Pajamäentie 3, 49460 Hamina.

Kohde ei sijaitse pohjavesialueella, lähin pohjavesialue sijaitsee noin kilometrin päässä lännessä. Kohde sijaitsee Haminan satama-alueen lähistöllä, ei kuitenkaan sataman porttien sisäpuolella. Yleiskaavassa alue on merkitty kaava-merkinnällä LS. Merkinnällä osoitetaan satama- ja satamatoimintoihin välittömästi liittyvää varasto- ja terminaalialuetta.

ELY-keskuksen lausunnon mukaisesti toiminta ei vaadi ympäristölupaa.

Kohteen kuvaus

Oy Hacklin Hamiko Ltd varastoi kemikaaleja useille eri asiakkaille. Hakemuksen mukaan kemikaalit tulevat laitokselle merikonteissa tai autokuljetuksina. Kemikaalit lähtevät varastolta autokuljetuksina. Toiminta käsittää kemikaalituotteiden kuljetusten järjestämisen, purkaus- ja lastaustoiminnot, välivarastoinnin varastolla sekä tarvittavat oheistoiminnot.

Toiminnanharjoittajalla on yhteensä kymmenen varastoa Haminassa; vaarallisten kemikaalien varastointi keskitetään yhteen varastoon (varasto 10), osoitteessa Pajamäentie 3. Varasto perustetaan olemassa olevaan rakennukseen, joka on vuokrattu emoyhtiö Oy Hacklin Ltd:lta.

Vaarallisten kemikaalien varastointia varten varastoon rakennetaan palo-osastoitu huonetila. Vaaralliset kemikaalit varastoidaan kuljetuspakkauksiin – pakkauksia ei avata tai kemikaaleja muuten käsitellä.

27.11.2019

1118/36/2019

Ympäristölle vaarallisten kemikaalien määrien perusteella toiminnanharjoittajalla on velvollisuus laatia turvallisuusselvitys, joka on toimitettu lupahakemuksen yhteydessä.

Vaarallisia kemikaaleja saa olla varastossa enintään seuraavat määrät:

Ryhmä	Luokitus	Määrä (t)
Kemikaalit, joihin sovelletaan vain ilmoitus- ja luparajoja	H301, H302, H312, H315, H317, H318, H319, H332, H335, H341, H361, H361f, H371, H373	952
Ympäristölle vaaralliset kemikaalit	Aquatic Acute 1 (H400) Aquatic Chronic 1 (H410)	852
	Aquatic Chronic 2 (H411)	23
Terveydelle vaaralliset kemikaalit	H370	70

Yllä mainituissa suurimmissa sallituissa vaarallisten kemikaalien määrissä voi sama kemikaali esiintyä useassa eri luokassa.

Päätöksen ehdot

1. Tuotantolaitoksen tulee laatia ja ylläpitää kemikaaliluetteloa KemiDigi-järjestelmässä (lisätietoa: www.tukes.fi/kemidigi).
2. Vaarallisten kemikaalien varastointia varten nimetään asianmukaisen, Tuokesin järjestämän kokeen suorittanut käytönvalvoja. (Laki 390/2005 29 §, Valtioneuvoston Asetus 685/2015 12 §)
3. Toiminnanharjoittajan tulee laatia arvio savukaasujen leviämisestä rikkipalotilanteessa. Myös tulipaloissa syntyviin savukaasuihin liittyvät terveysriskit tulee huomioida henkilöstön koulutuksessa ja suojautumisessa. (VnA 856/2012 16§)
4. Vaarallisia kemikaaleja saa varastoida vain hakemuksessa kuvatussa vaarallisten kemikaalien varasto-osassa ja niille suunnitelluilla paikoilla. (VnA 856/2012 30§)
5. Toiminnanharjoittaja on laatinut reaktiomatriisin, jota tulee ylläpitää. Kemikaalipakkausten sijoittamisessa varastossa tulee huomioida yhteensopimattomat kemikaalit ja mahdolliset vaaralliset reaktiot. (VnA 856/2012 22 §)
6. Vaarallisten kemikaalien varaston sisääntulo-ovet merkitään asianmukaisilla vaaraa osoittavilla merkinnöillä. (VnA 856/2012 58 §)

27.11.2019

1118/36/2019

7. Toiminnanharjoittajan tulee arvioida tarve vaarallisten kemikaalien varaston kameravalvonnalle. (L 390/2005 10 §, VnA 856/2012 62, 71, 72 §)
8. Varastossa tulee olla hätäsuihku ja silmänhuuhtelupiste, joiden toiminta tulee tarkastaa säännöllisesti. (VnA 856/2012 79, 63 §)
9. Sammutusjätevesien keräämiseksi sadevesiviemäriin asennettava venttiili tulee olla asennettuna ennen toiminnan aloittamista. Sulkuventtiilille tulee määrittää testaus- ja tarkastuskäytännöt. Venttiili tulee merkitä ja sen käyttö tulee ohjeistaa omalle henkilöstölle ja pelastuslaitokselle. (VnA 856/2012 51, 52)
10. Varastossa tulee olla asianmukaiset alkusammuttimet. Alkusammuttimien valinnassa tulee kiinnittää huomiota käyttöturvallisuustiedotteissa esitettyihin vaatimuksiin. (VnA 856/2012 73 §)
11. Varaston savunpoistosta on esitettävä suunnitelma ja varmistettava, että savunpoistoluukkujen pinta-ala vastaa palokuormaryhmää pelastuslaitoksen ohjeistuksen mukaisesti. (VnA 856/2012 78 §)
12. Toiminnanharjoittajalla on oltava tiedot varastoimiensa kemikaalien vaaroinaisuuksista sekä ohjeet toiminnasta mahdollisissa poikkeustilanteissa. Toiminnanharjoittajan tulee arvioida tarve henkilösuojaimille ja muille suojarusteille. Toiminnanharjoittajan tulee huolehtia, että työntekijät tuntevat kohteen kemikaaliriskit, ohjeet ja osaavat toimia onnettomuustilanteissa. (VnA 856/2012 64, 80 §, VnA 685/2015 17§)
13. Toiminnanharjoittajan tulee tunnistaa pölyräjähdysvaaralliset aineet ja tarvittaessa laadittava räjähdysuojausasiakirja. (L 390/2005 41, 44 §)
14. Toiminnanharjoittajan tulee laatia ja jakaa VnA 685/2015 21§ mukainen yleisötiedote kohteille, joille onnettomuustilanteessa voi aiheutua vaaraa.

Turvallisuusselvityksen johtopäätökset

Turvallisuusselvitys täyttää pääosin VnA 685/2015 liitteiden III ja IV vaatimukset. Seuraavissa kappaleissa on kuvattu täydentämistä vaativat asiat yksityiskohtaisemmin.

Johtamisjärjestelmä

Toiminnanharjoittajalla on käytössä johtamisjärjestelmä suuronnettomuusvaarojen tunnistamiseksi, ehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi. Turvallisuusjohtamisjärjestelmään kuuluvat asetuksen 685/2015 liitteen III määrittämät osat alueet. Toiminnanharjoittaja on kuvannut turvallisuusselvityksessä yleisesti koulutuksen, ohjeistuksen, työlupajärjestelmän, ennakkohuoltojärjestelmän, muutosten hallinnan, poikkeamien ja havaintojen ilmoitusjärjestelmää sekä myös vaarojen tunnistamista, että niihin varautumista.

27.11.2019

1118/36/2019

Turvallisuusselvityksessä tai sen liitteissä ei ole kuvattu, miten lainsäädännön muutoksia seurataan. **Toiminnanharjoittajan on kuvattava, miten lainsäädännön muutokset tunnistetaan, kuka on vastuussa varastoa koskevan lainsäädännön seuraamisesta ja miten lainsäädännön muutokset huomioidaan toiminnassa.**

Toiminnanharjoittaja on kuvannut turvallisuusselvityksessä koulutusjärjestelmäänsä sekä toimittanut koulutussuunnitelman, jossa on esitetty henkilöstölle toteutettavat koulutukset seuraavan viiden vuoden ajalta. **Toiminnanharjoittajan on varmistettava, että tunnistetut kemikaaliriskit ja niihin varautuminen huomioidaan koulutussuunnitelman laatimisessa ja päivittämisessä. Koulutusjärjestelmässä on myös kuvattava, miten oppiminen varmistetaan ja kuinka usein koulutukset uusitaan.**

Onnettomuusriskien tunnistaminen

Toiminnanharjoittaja on tunnistanut toiminnasta aiheutuvia kemikaaleihin liittyviä riskejä toimintojen riskianalyyysillä, joiden laatimiseen on osallistunut varaston johtoa sekä työntekijöitä. Riskianalyyysissä on huomioitu turvallisuuspoikkeamat ja "läheltä piti" -tilanteet.

Toiminnanharjoittaja on tunnistanut suuronnettomuusvaaroina ympäristölle vaarallisten kemikaalien vuodot sekä varaston tulipalon. Vuodot voivat aiheuttaa kemikaalipakkausten rikkoontumisesta tai vuodoista purku- tai lastaustapahtumien yhteydessä. Tulipalon vaara oli todettu arviossa tavanomaiseksi, sillä varastossa ei käsitellä syttyviä kaasuja tai nesteitä.

Turvallisuusselvityksessä on tunnistettu toiminnanharjoittajan omassa toiminnassa olevia vaaranlähteitä. Samalla alueella toimivien muiden yritysten toiminnasta aiheutuvaa vaaraa ei oltu käsitelty kattavasti. **Toiminnanharjoittajan on selvitettävä omaan toimintaansa vaikuttavat ulkoiset vaaratekijät (esim. lähistöllä sijaitseva ratapiha) ja millä varautumistoimenpiteillä niiltä suojaudutaan.**

Toiminnanharjoittaja on todennut lisäselvityksessä, että kiinteiden ja jauhemaisten kemikaalien joukossa on aineita, jotka muodostavat ilman kanssa sekoittuessaan pölyräjähdysvaaralliset olosuhteet. Hakemuksessa tai sen liitteissä ei ole todettu, miten pölyräjähdysvaara on huomioitu normaalitoiminnassa tai poikkeustilanteissa.

Onnettomuuksien vaikutukset

Toiminnanharjoittajan laatiman arvion mukaan ympäristölle vaarallisten kemikaalien vuodoista voisi pahimmassa tapauksessa aiheutua pohjaveden pilaantumista tai ympäristöpäästöjä mereen. Tulipalotilanteessa voi aiheutua ympäristölle vaarallisten kemikaalien pääsy ympäristöön sammutusvesien mukana. Vuoto tai tulipalotilanteista ei ole laadittu leviämismallinnuksia.

27.11.2019

1118/36/2019

Riskianalyyseissä ei ole tunnistettu tulipalotilanteessa muodostuvia savukaasuja. **Toiminnanharjoittajan tulee laatia arvio savukaasujen leviämisestä rikki-palotilanteessa. Myös tulipaloissa syntyviin savukaasuihin liittyvät terveysriskit tulee huomioida henkilöstön koulutuksessa ja suojautumisessa.**

Onnettomuuksiin varautuminen/Lausunto sisäisestä pelastussuunnitelmasta

Toiminnanharjoittaja on kuvannut onnettomuuksiin varautumista sekä sisäisessä pelastussuunnitelmassa että turvallisuusselvityksessä.

Kemikaalivuotoihin on varauduttu allastuksilla, joiden avulla vuodot voidaan kerätä talteen. Sisätiloissa allastus on kaksiosainen – sen kokonaistilavuus on n. 75 m³, ja se on toteutettu kulkuaukkoihin rakennetuilla kynnyksillä. Lisäksi nestemäisten kemikaalien varastointialueella on erillinen 6 m³ kokoinen allastus. Sisätiloissa ei ole viemäreitä.

Ulkoalueella, kemikaalien purku- ja lastauspaikalla, allastus on toteutettu asfaltissa olevilla kaadoilla. Altaan tilavuus on toiminnanharjoittajan arvion mukaan noin 10 m³.

Tulipaloihin on varauduttu erottamalla vaarallisten kemikaalien varasto omaksi palo-osastokseen EI-120 luokan paloseinillä. Varasto on varustettu automaattisilla paloilmaisimilla, joista menee hälytys pelastuslaitokselle. Lisäksi varastolla on käsisammuttimia ja paloposteja. Toiminnanharjoittajan mukaan varastolle ei oteta palo- tai räjähdysvaarallisia kemikaaleja. Vaarallisten kemikaalien varastossa ei myöskään suoriteta työkoneiden latausta. Varastossa on savunpoistoluukut, joiden toiminta ja riittävyys tarkastellaan pelastuslaitoksen kanssa.

Toiminnanharjoittaja on laatinut sammutusjätevesien hallinnasta keräilysuunnitelman, jonka mukaan vedet kerätään olemassa olevaan sadevesiverkostoon. Sadevesiviemäriin asennetaan manuaalinen sulkuventtiili ja tyhjenysyhde, josta viemäri voidaan tyhjentää imuautolla. Sadevesiviemäriin tilavuudeksi on toiminnanharjoittajan selvityksen mukaan noin 200 m³ ja sen arvioidaan riittävän noin 20 minuutin sammutustyöhön.

Varautumisessa ei ole käsitelty henkilösuojainten tarvetta onnettomuustilanteissa.

Turvallisuusselvityksen tarkastaminen

Tukes tulee tarkastamaan turvallisuusselvityksen johtopäätöksessä määritetyt asiat käyttöönottotarkastuksella.

27.11.2019

1118/36/2019

Turvallisuusselvitys tulee päivittää seuraavan kerran 30.11.2024 mennessä. Turvallisuusselvityksen tarkistaminen voi olla tarpeen jo ennen sitä VnA 685/2015 16§ mukaisesti.

Päätöksen perustelut

Haminan kaupungin yleiskaavassa alue on merkitty kaavamerkinnällä LS (satama-alue). Kotkan-Haminan seudun strategisessa yleiskaavassa 2040 (tullut voimaan 30.1.2019) alue on merkitty teollisuus-, logistiikka-, tilaa vaativien työpaikka- ja satamatoimintojen alueeksi. Kohde sijaitsee Haminan satama-alueen lähistöllä, ei kuitenkaan sataman porttien sisäpuolella. Voimassa oleva asemakaava sallii tämän tyyppisen toiminnan.

Varastolle on laadittu riskinarviointi, jonka perusteella merkittävimmät kemikaaleihin liittyvät riskit liittyvät kemikaalivuotoihin sekä varaston tulipaloon. Toiminnanharjoittaja on esittänyt periaatteet vuotojen hallitsemiseksi. Vaarallisten kemikaalien varastotila on palo-osastoitu tulipalojen leviämisen estämiseksi. Varastossa on käytössä automaattinen paloilmoitinjärjestelmä. Toiminnanharjoittajan laatiman sammutusjätevesien keräilysuunnitelman mukaan sammutusjätevedet kerätään olemassa olevaan sadevesiviemäriverkostoon.

Kemikaaliluettelon perusteella varastolla tullaan varastoimaan kemikaaleja, jotka voivat tulipalotilanteessa aiheuttaa myrkyllisiä savukaasupäästöjä. Toiminnanharjoittaja ei ole arvioinut näiden savukaasujen vaikutuksia, varautumista ja vaara-alueella olevien tiedottamistarvetta.

Toiminnanharjoittaja on laatinut varastoitavista kemikaaleista reaktiomatriisin, jonka mukaan varastoivat aineet eivät reagoi keskenään. Mikäli varastoitavissa kemikaaleissa tapahtuu muutoksia, toiminnanharjoittajan tulee päivittää reaktiomatriisi, arvioida kemikaalien varastointipaikat ja tarvittaessa ilmoitettava muutoksesta Tukesille. Yhteensopimattomia kemikaaleja ei saa varastoida samassa tilassa.

Toiminnanharjoittaja on todennut lisäselvityksessä, että kiinteiden ja jauhe- maisten kemikaalien joukossa on aineita, jotka muodostavat ilman kanssa sekoittuessaan pölyräjähdysvaaralliset olosuhteet. Hakemuksessa tai sen liitteissä ei ole todettu, miten pölyräjähdysvaara on huomioitu normaalitoiminnassa tai poikkeustilanteissa.

Voimassaolo

Tämä päätös on voimassa toistaiseksi.

Päätöksestä veloitettava maksu

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnan palvelukeskus lähettää laskun hakijalle. (Työ- ja elinkeinoministeriön asetus Turvallisuus- ja kemikaaliviraston maksullisista suoritteista (636/2013))

27.11.2019

1118/36/2019

Säädökset, joihin päätös perustuu

Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005)

Valtioneuvoston asetus vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta (685/2015)

Valtioneuvoston asetus vaarallisten kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin turvallisuusvaatimuksista (856/2012)

Kirsi Levä
johtaja

Veikko Kujala
ylitarkastaja

Liitteet

Valitusosoitus

Hakemuksen käsittely

Tukes on vastaanottanut Oy Hacklin Hamiko Ltd:n hakemuksen 23.8.2019.

Kuuleminen

Asian johdosta järjestettiin kuuleminen Haminan kaupungissa 20.9.-3.11.2019. Huomautuksia asian johdosta ei tehty.

Lausunnot

Tukes pyysi asiasta lausuntoa Kaakkois-Suomen ELY:ltä, Etelä-Suomen AVI:lta ja Kymenlaakson pelastuslaitokselta. Lausuntopyyntö lähetettiin 17.9.2019.

Etelä-Suomen Aluehallintovirasto lausui asiasta 1.10.2019

- Lupahakemuksessa ja siihen liittyvissä asiakirjoissa ei tule esille, millä tavalla työpaikalla on tehty kemiallisten tekijöiden vaarojen tunnistaminen ja riskien arviointi. Riskien arviointi on esitettävä tarkoituksenmukaisella tavalla kirjallisessa muodossa ja siinä on eriteltävä toteutetut ennalta ehkäisevät toimenpiteet ja suojelutoimenpiteet.

Tukes on huomionnut lausunnon päätöksessä toimivaltansa puitteissa.

Kaakkois-Suomen ELY lausui asiasta 2.10.2019

- Toiminnan ympäristövaikutukset rajoittuvat toiminnan kuvauksen perusteella onnettomuus- ja vahinkotilanteisiin, joihin on asiakirjojen perusteella riittävästi varauduttu.
- Asfaltoitu piha-alue tullaan vielä reunustamaan ja sadevesijärjestelmään hankkimaan sulkuventtiili ja tyhjennysyhde. Näiden asianmukaisuus tulisi tarkastaa käyttöönottotarkastuksella.
- Asiakirjojen liitteenä olevasta neuvottelumuistiosta ilmenee, ettei toiminta edellytä ympäristölupaa.
- Kiinteistö ei myöskään sijoitu määritetyille meritulva-alueelle.

27.11.2019

1118/36/2019

Tukes on huomionnut lausunnon päätöksessä toimivaltansa puitteissa. Sulkuventtiilin ja tyhjennysyhteen toiminta tullaan tarkastamaan käyttöönottoarastuksella.

Kymenlaakson pelastuslaitos lausui asiasta 18.10.2019

- Varaston palo-osastointi on ilmoitettu toteutettavaksi EI-120 mukaisesti
- Ilmastoinnin on sovellettava varastoitaville kemikaaleille
- Sammutusvesien keräily suunniteltu toteutettavaksi pihalla olevaan sadevesiviemäristöön. Toiminnanharjoittajalla on oltava tähän viemäriverkoston omistajan lupa. Mahdolliseen nestemäisen säiliökontin vaurioitumiseen ja vuotoon pihalla on myös varauduttava. Sisäisessä pelastussuunnitelmassa on esitettävä toimintaohjeet em. tilanteiden varalle.
- Varastossa ei saa säilyttää työkoneita eikä suorittaa työkoneiden latausta.
- Varaston sisäisten allastusten tilavuudet poikkeavat hieman eri asiapapereissa.
- Varaston savunpoistosta on esitettävä suunnitelma. Asetuksen EI YM 1.1.2018 (perustelumiestio) mukaan palokuormaryhmässä alle 600 MJ/m² savunpoistoaukkojen pinta-alan on oltava vähintään 1% osaston pinta-alasta, palokuormaryhmässä 600-1200 MJ/m² pinta-alan oltava 1,5% ja yli 1200 MJ/m² pinta-alan oltava 2%.
- Henkilöstölle on oltava ajan tasalla olevat suojarusteet ja hengityksen suojaimet kulloinkin varastossa olevien tuotteiden mukaisesti.
- Ulko-ovilla ja varastorakennuksen muista tiloista varastoon johtavilla oville on oltava varoitusmerkinnät varastoitavien aineiden mukaisesti.
- Varastossa on oltava hätäsuihku ja silmähuuhtelulaitteet/pullot.
- Henkilökunnalla on oltava käytössään hapenantolaite.
- Varastossa on oltava tuotteille sopivat alkusammuttimet sekä pikapalopostiin kytkettävä vaahtosäiliöllä (n. 10 l) varustettu keskivaahtosinko. Vaahton on oltava alkoholipaloille soveltuva esitettyjen käyttöturvallisuustiedotteiden mukaisesti.
- Osa tuotteista on ilmoitettu käyttöturvallisuustiedotteissa syttyviksi. Sisäisessä pelastussuunnitelmassa on esitettävä menettely em. tuotteiden osalta.
- Varastoitavien kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteiden on oltava suomenkielisiä.

Tukes on huomionnut lausunnon päätöksen ehdoissa 6-12 toimivaltansa puitteissa.

Lausunto saatiin myös Haminan ympäristönsuojelutoimelta, jolla ei ollut hakemukseen huomautettavaa.

Lisäselvitykset

Tukes on pyytänyt toiminnanharjoittajalta lisäselvitystä 9.10.2019. Toiminnanharjoittaja vastasi lisäselvityspyyntöön 6.11.2019.

Päätöksestä tiedottaminen

27.11.2019

1118/36/2019

Kaakkois-Suomen ELY, Ympäristö ja luonnonvarat
Etelä-Suomen AVI, Työsuojelu
Kymenlaakson pelastuslaitos
Haminan kaupunki, ympäristönsuojelutoimi

VALITUSOSOITUS

MITEN VALITUS TEHDÄÄN

Valitus on tehtävä kirjallisesti. Valituksessa pitää olla seuraavat asiat ja asiakirjat:

- hallinto-oikeus, jolle valitus osoitetaan (toimivaltainen hallinto-oikeus mainittu sivun alaosa)
- päätös, johon haetaan muutosta, liitteineen alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- muutokset, joita valittaja päätökseen vaatii, ja niiden perustelut
- valittajan nimi, asuinkunta, postiosoite ja puhelinnumero
- tiedoksisaantitodistus tai muu tieto valitusajan alkamisesta
- valitusosoitus.

Valituksen voi laatia valittajan puolesta myös laillinen edustaja tai asiamies. Tällöin on ilmoitettava lisäksi laatijan nimi, asuinkunta, postiosoite ja puhelinnumero. Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä.

MINKÄ AJAN KULUESSA VALITUS TEHDÄÄN

Valitusaika on 30 päivää. Ajan laskeminen alkaa tiedoksisaantipäivää seuraavasta päivästä. Tiedoksisaantipäivä lasketaan seuraavasti:

- Jos päätös on lähetetty postitse saantitodistusta vastaan, tiedoksisaantipäivä ilmenee todistuksesta. Saantitodistus liitetään valitusasiakirjoihin.
- Jos päätös on postitettu tavallisena kirjeenä, sen katsotaan tulleen tiedoksi seitsemän (7) päivän kuluessa postituspäivästä, jollei muuta ilmene.
- Yleistiedoksiannossa tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä (7.) päivänä päätöksen nähtävillä oloa koskevan ilmoituksen julkaisemisesta Virallisessa lehdessä.
- Jos päätös on toimitettu tiedoksi muulla tavalla esim. saantitodistusta vastaan jollekin muulle henkilölle kuin päätöksen saajalle (sijaistiedoksianto), katsotaan päätöksen saajan saaneen päätöksen tiedoksi kolmantena päivänä saantitodistuksen osoittamasta päivästä.

MITEN VALITUS TOIMITETAAN PERILLE

Valituksen voi toimittaa hallinto-oikeudelle henkilökohtaisesti, postitse maksettuna postilähetyksenä taikka asiamiestä tai lähettiä käyttäen. Ahvenanmaan hallintotuomioistuinta lukuun ottamatta valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköisessä asiointipalvelussa osoitteessa

<https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>.

Postittaminen tapahtuu lähettäjän vastuulla. Valituksen on saavuttava hallinto-oikeudelle virka-aikana ennen 30 päivän valitusajan päättymistä, jotta valitus voidaan tutkia.

OIKEUDENKÄYNTIMAKSU

Valittajalta peritään hallinto-oikeudessa oikeudenkäyntimaksu 260 €. Oikeudenkäyntimaksua ei peritä, jos hallinto-oikeus muuttaa valituksen kohteena olevaa päätöstä valittajan eduksi. Tuomioistuinmaksulaissa (1455/2015) on erikseen säädetty muistakin tapauksista, joissa maksua ei peritä.

MINNE VALITETAAN

Muutosta haetaan alla mainitusta (x) hallinto-oikeudesta:

- Itä-Suomen hallinto-oikeus, PL 1744 (käyntiosoite Minna Canthin katu 64), 70101 Kuopio